

Tu se je naravnost pridigal bojkot, Slovincem. — Slične zglede imamo na Koroškem ali pa deloma še tu na Štajerskem, kjer danes zborujemo. — Ako bi bili na Kranjskem tako nestrpni kakor so na pr. na Koroškem, potem bi ne minilo niti leto pri c. kr. okr. učit. skupščinah ali pa okr. učit. zborovanjih, kjer bi ne postavili kakega nemško navdahnjenega tovariša na — prosto. —

Toda slovansko učiteljstvo si hoče ustanoviti tako slovansko učiteljsko zvezo, ki bo stala na najboljširnejši podlagi tolerantnosti z narodnostnega kakor tudi verskega stališča.

Slovanska učiteljska zveza nas bo tudi nekako gospodarski osamosvojila. Ravno zaradi te zveze se bomo spoznali bolj in veljalo bo geslo: Svoji k svojim. Slovanski trgovec se bo dvignil na stališče, da bo lahko nudil slovanskim šolam najpotrebnejše. In v tem oziru so pričeli že dejansko delovati žilavi Čehi. V tem prednjači tovariš Schuster, znani prvoboritelj čeških tovarišev.

Še večjo korist si pa obeta moja malenkost z duševnega stališča. — Kakor znano, prirejajo nemški vseučiliški profesorji širom Avstrije vsake počitnice takozvane univerzitetne kurze. Ako si hoče slovanski učitelj razširiti svoje duševne obzorje, mora — hočeš — nočeš — obiskovati take kurze. — Ako bomo pa imeli enkrat slovansko avst. učiteljsko zvezo, potem pa pridobimo slovanske-češke in hrvaške vseučiliške profesorje, da tudi mi Slovani dobimo svoje univerzitetne tečaje.

Svetovnoznanena Jena ima vsako leto svoje pedagoške tečaje. In ako hoče kak Slovenec posebno globoko poseči v pedagoško vednost, hajdi v Jeno! Ali pa je že čul kdo, da je šel ta ali oni slovenski učitelj ali pa profesor poslušat praške univerzitetne pedagoške tečaje? Meni ni znano nobeno ime!

Dovolj karakteristično!

Še večjo nalogo ima pa izvršiti avstrij. slovanska učit. zveza. Zbujati bo morala resnično slovansko zavest, vsaditi bo morala v slovanske narode ono slovansko zavednost, da se bo vsak slovanski narod čutil solidarnega s svojim bratskim narodom v sreči in nesreči. Ako se pa danes ozremo le malo v ono politično areno, v dunajski parlament, vidimo da vlada tu ravno med slovanskimi zastopniki oni separitizem, ki je v nesrečo ne le Avstriji, temveč še bolj avstrijskim slovanskim narodom. — —

Dalekosežnejše in idealnejše smotre pa dosežemo z ustanovitvijo evropske ali vsaj južnoslovanske učiteljske zveze. Ako so čutili v sebi nepremagljivo moč v dosego južnoslovanske zveze umetniki, zdravniki, profesorji, menim, da je temvečja naša dolžnost, se strniti v mogočen faktor — v južnoslovansko učiteljsko zvezo.

Ne bom na dolgo in široko razlagal pomena in namena te zveze. Mislim, da se je zadeva že dovolj vsestransko utemeljila takrat, ko je naš srbski tovariš Jovanović spravil vprašanje o jugoslovanski učiteljski zvezi zopet na dan, hoteč je rešiti pozabljenosti. O tej zadevi so takrat pisali skoro vsi slovanski učiteljski in učiteljstvu naklonjeni listi. Tudi »Učit. Tovariš« je obdelal vsestransko to vprašanje.

Uverjen sem, da najprimerneje sklenem svoje suhoparno poročilo, ako zakličem:

Živela avstrijska slovanska učiteljska zveza!

Živela jugoslovanska učiteljska zveza!

(Oba sprejeta predloga smo objavili že v 23. št.

Oblast — učitelj.

II.

Posebna lepa prilika se dožene v tem, kjer se oblastva po svojih direktnih in indirektnih organih dotikajo druge polovice skupnega vzgojnega interesa in narobe, in to v raznih posvetovanjih, sejah, zborovanjih ter skupščinah, oziroma kongresih. To je uvedeno tudi v vseh slojih človeštva pri vseh stanovih v kulturnih, znanstvenih in vzgojnih zadevah. Tu ima priliko vsak izraziti svoje lastno mnenje, ki se ali upošteva v zvezi z drugimi pravičnimi stvarmi, izpreminja ali pa zavrže. Tu se ima nekako izbrati poglavarstvo in oblast, ki potem sama tako deluje v občo korist in odreja, da imajo tudi drugi člani delovati v tej smeri. Tako si je tudi šlo učiteljstvo in šolska oblast vedno iz roke v roko.

V zadnjem članku pod tem naslovom smo pojasnili, kako bi se moral glasiti prepisani odstavek v Maslovem članku, da bi odgovarjal istrskim dejanskim razmeram. Danes smo zopet prepisali odstavek, v katerem je govor o učiteljskih skupščinah. Mi bi ga ne bili prepisovali, ker tudi nismo prepričanja, da občujejo šolske oblasti po svojih organih prijazno z učiteljstvom in kjer se učiteljstvo zbira v raznih skupščinah, da se posvetuje in določa pot, ki je v prosep odgoji in šolstvu, tam je res mir med oblastjo in učiteljstvom, a tega ni v Istri. Tovariš je zopet tukaj napisal nekaj takega, kar bi se moralo goditi, a v Istri se ne godi. On trdi, da sta si šla učiteljstvo in šolska oblast vedno iz rok v roko. Mogoče, a ne v lepi slogi, ker istrske šolske oblasti ravno onega nočejo vršiti, kar tovariš postavlja kot predpogoj, nočejo namreč sklicavati učiteljskih skupščin. § 46. državnega zakona z dne 2. maja 1882 pravi jasno, da se ima po preteku vsakih šest let sklicati deželna učiteljska skupščina, a § 45. državnega zakona z dne 14. maja 1869 določuje, da se ima najmanj vsako leto enkrat sklicati okrajna učiteljska skupščina. Ministrska naredba z dne 8. maja 1872 določuje še podrobneje, kako je vršiti ta dva paragrafa drž. zakona, in § 13. ministrske naredbe z dne 11. julija 1869 pravi: »Nadzornik (namreč deželni) ljudskih šol ima svojo pozornost obračati k skrbi in pospešitvi okrajnih skupščin in deželne pa sam voditi«. Zakonodajalec je bil res prepričan, da je to potrebno, da se učiteljstvo dogovarja v skupščinah, a čuditi se moramo stavku. Tako si je šlo učiteljstvo in šolska oblast vedno iz roke v roko, ko nam je znano, da ni bilo istrske deželne učiteljske skupščine že od l. 1882. in ko nam je znano, da se obdržujejo okrajne učiteljske skupščine redno vsako leto. Učiteljstvo je prosilo in zahtevalo in to dela še sedaj, naj se učiteljske skupščine redno obdržujejo, a oni, ki jim je naložena skrb za skupščine, jih ne marajo, pa jih tudi redno ne sklicujejo. Včasih se izgovarjajo, da ni denarja za to, a ta izgovor je tako prazen, da nam ni potreba niti razpravljati o njem, ker s točko e) § 5. dež. zak. z dne 3. novembra 1874, št. 29, je prevzela dežela pokritje teh stroškov. Že pred dvema letoma je prosilo učiteljsko društvo koprškega okraja deželni šolski svet, naj skliče deželno učiteljsko skupščino in naj skrbi, da se redno obdržujejo okrajne učiteljske skupščine, a deželni šolski nadzornik je vtaknil to prošnjo ad acta z izgovorom, da se bodo okrajne redno obdrževale, deželna se pa ne more sklicati, ker ji ne ve kaj postaviti na dnevni red. Ta izgovor je ničev, ker okrajne se redno ne obdržujejo, a o čem naj razpravlja deželna skupščina, določuje § 12. ministrske naredbe z dne 8. maja 1872. Marsikdo bi mislil, naj bi učiteljstvo po deputaciji urgiralo za rešitev te prošnje, a

mi ne bi bili za to, ker vemo, da g. nadzornik tega ne ljubi in da časih ni izbirčen v besedah, ker je še sam povedal, da je bil sodnijsko kaznovan zaradi neizbirčnih besed.

Dalje trdi tovariš, da pove pri skupščinah svobodno vsak svoje mnenje. Mogoče je to kje, kar bi moralo biti povsod, a ravno v koprskem okraju ni tega. Zadnja okrajna učiteljska skupščina v koprskem okraju je bila oktobra 1904. Iz poročila o nji vemo, da je bila na dnevnem redu točka o učnem jeziku, pri kateri je predlagal referent, naj se reorganizira učiteljišča tako, da dobe gojenci več časa za predmet učnega jezika, t. j. naj se podaljša učna doba, a drugi je predlagal, naj se učiteljišča reorganizira tudi tako, da dobe gojenci dovolj prilike, se izuriti v učnem jeziku, za katerega se pripravljajo, t. j. vsi predmeti naj se poučujejo v dotičnem učnem jeziku. Tu se je zdelo potrebno biti v obraz zdravi pedagogiki ravnatelju učiteljišča, ki je zagovarjal, naj se podučuje nekaj predmetov v blaženi nemščini. Okrajni nadzornik kot predsednik je molčal k temu, a koncem debate je stavil na glasovanje referentov predlog, dodatni predlog pa je popolnoma prezrl. Predlagatelj je moral odločno zahtevati, naj se stavi tudi njegov dodatni predlog na glasovanje in videl je, kako umesten je bil ker je skupščina soglasno glasovala zanj, čeravno ga je hotel predsednik kar na tihem odpraviti. Predsednik je spoznal, da mu na ta način ni mogoče odpravljati sebi neljubih predlogov, zato je postopal kasneje drugače. Ko je neki govornik hotel o neki točki stvarno govoriti, ga je prekršil v govoru, in ko je govornik vztrajal pri predmetu, mu je odvzel besedo. Iz tega je razvidno, da pri učiteljski skupščini ni bilo dovoljeno svobodno izraziti svojega mnenja; govoriti in predlagati se je smelo le to, kar je ugajalo predsedniku.

Iz tega je razvidno, da ne bo pomiril razburjenih duhov Maslov članek. Lahke je odgovor na vprašanje, kdo je temu kriv? Učiteljstvo gotovo ne, pač pa oblast, ki nastavlja takšne organe, ki ostentativno kršijo zakone in nasprotujejo učiteljstvu. Ako bi se godilo kaj takega delavstvu, bi nastali štrajki, in dobili bi se poslanci, ki bi se zavzemali za odstranitev takih oseb, a za učiteljstvo se ne zavzame nihče, ker ne spoznava, kakšne koristi donša dobro urejeno šolstvo, a oblasti je več za nekatere osebe kot za vse ljudskošolsko učiteljstvo. Učiteljski klic bi moral biti: Proč z onimi, ki nočejo vršiti jasnih določil zakona! In ko oblast usliši ta klic, se bodo pomirili razburjeni duhovi.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.*)

Spisal Fr. Suher.

Ena ura risanja je več vredna nego
10 ur samega nazornega nauka,
Gilbert (II. kongr.)

Gojitev lepega sodi ravnatoko k
humaniteti kakor uresničenje dobrega
in spoznanje resničnega.

Ant. Springer.

Kdor misli, da zavzema risanje v ljudski šoli isto mesto kakor pisanje, se ne bo mogel prečuditi, da dandanašnji ne govore in ne pišejo o nobenem predmetu ljudske šole toliko

*) S to razpravo brez dvoma ustrezemo svojemu čitateljstvu, ker je vprašanje o risanju aktualno.

Uredn.

kakor o njem. Kdor pa ume sedanje stremljenje po narodni omiki, ve, da izvršuje risanje višje naloge umetniške vzgoje in da stoji v tem oziru med vsemi predmeti ljudske šole v prvi vrsti. Tudi godbi in poeziji prisojajo velik pomen za umetniško vzgojo, a trde, da je bila poezija in godba do zdaj vobče manj zanemarjena nego obrazna umetnost, ki sloni na risanju. — Vprašanje, je li imajo obrazne umetnosti isti pomen in isto vrednost za vzgojo in splošno omiko mladine kakor znanosti in vede, se je že razmotrivalo. — Dokazovalo se je, da nas zamore tudi obrazna umetnost dovesti do zmožnosti, da pojмимо in spoznamo velike resnice in harmonije v svetovnem naziranju. Velika razlika pa je, kako storita to znanost ali naobrazna umetnost. Kar dožene znanost po naporu uma, po dolgem abstrahirajočem premišljevanju, to dožene naobrazna umetnost po lahkem prostem naziranju, združenem s čudovitim užitkom. To je prednost, ki jo imajo obrazne umetnosti kot vzgojni faktor in ki jo do danes še nismo uvidevali in upoštevali dovolj.

Naglašajo nadalje, da je treba duhu ravnotežja sedaj, ko se pečamo samo s suhoparno vedo in skrbimo samo za hrano umu. Naš duh naj se počine težkega dela. V tem oziru mu je umetnost najpripravnejša hrana in najboljše razvedrilo, ki nas vodi v deželo veselja in lepote, kjer hodi duh svobodna pota, kjer se razvija v človeku to, kar je pristno človeškega, namreč srce in dušnost. Umetnost naj bi postala last celemu narodu, ne samo privilegiranim stanovom in vodila naj bi ga po potih, kjer se nudijo najslajši in najplemenitejši užitki ter ga odvrčala od pustolovskega uživanja, ki vodi v pogubo: od plesišč in krčem in še pogubnejših naprav.

V ta namen snujejo umetniške zbirke in muzeje, v ta namen priporočajo ljudski šoli, da bi naj mladina ogledovala in motrila umotvore, in v ta namen so preosnovali metodo pouka v risanju. Naložile so se risanju težke naloge in povzdignil se je naš predmet do vrednosti prvega sredstva, ki z njim stremimo po dosegu ravnokar označenih vzvišenih smotrov. Naravnost se naglašja, naj bi se gojil na našem polju — kakor v godbi — diletantizem, da bi budil veselje do dela in zbujal srečo, ki jo čuti, kdor sam kaj izumi, kdor sam ustvarja.

O formalni vrednosti risanja govore knjige, govore znameniti možje znanosti, umetnosti in tehnike. A ravno tako važna in velika je njegova materialna vrednost. Ni nam namena, naštevati vse slučaje in dokaze za to vrednost, navesti moramo le samo izreke veljakov v tem oziru. Diderot pravi: »V obrtniškem tekmovanju ljudstev se bo godilo tistim narodom trajno najboljše, kjer bo o njihovih proizvodih sodilo doma največje število vzgojenih oči. Narod, ki ne goji lastnega okusa, podleže energičnejše razvitemu okusu svojega sosednega naroda in zapade njegovemu tributu«.

Na drugem mestu slišimo: »Narod, ki goji risanje v šoli tako kakor čitanje in pisanje, bo v polstoletju najbogatější na zemlji« (Diderot).

S tem naj bo materialna stran zadostno označena in obenem naj zadostujejo ta dejstva kot dokazi, da je tudi nam treba svojo pozornost obračati risarskemu pouku, ako premišljujemo o stanju svojega naroda in upoštevamo njegove življenske vire in vzgojne smotre.

Kakor je prevzel risarski pouk te naloge v formalnem in materialnem oziru, je umevno samo ob sebi, da niso več zadoščevale stare metode. Vrvenje, ki se je že začelo pred 25 leti v umetnji, obrti in šoli, je imelo posledice, da so se zavrgle tik pred tem časom veljavne metode. Tekom teh